

Marko Golja

Štiristavčnica

Adagio

Stavka še ni niti za potoček, kaj šele za reko, za hudournik, podivjan val, ki se zaganja v širokih naletih v skalovje, za katerega se površnemu opazovalcu zdi, da je od zmeraj, od vekomaj, in da bo kljubovalo vsemu, da bo vse minilo, da bo vse prežvečil zob časa, samo te skale bodo vztrajale, skale, v katere ni odtisnil niti stopinje, pa čeprav mu je v podplate vroče in bi najraje odnehal, se pridružil družbi, ki poležuje na plaži, se nastavlja sončnim žarkom, obrekuje odsotne in obuja spomine na nikoli uresničene načrte, kako napisati knjigo, prevesti roman, dokončati faks ali potovati okrog sveta, da vidiš pravo morje, ne pa to mlako, da se izgubiš v vele mestih, da pozabiš čas, ne pa ta pritlehna mesteca, kjer vsakdo pozna vsakogar, kjer so tudi posameznikove gube vrisane v načrt mesta, kjer so sence večje – vsak trenutek, tudi ta hip, ponoči – od svojih lastnikov, kjer izpolnjena sanja zagreni življenje devetim zavistnežem, da pozabiš preteklost, da pozabiš prihodnost, da pozabiš, da se ves prepustiš trenutku, ne, ne temu, ki je pravkar minil, se pogreznil v spomin, v nič, ampak temu, ki kar traja in traja kot ta stavek, ki se noče, noče končati, verjetno obseden z nikoli priznано željo, da traja kot val, ki se zaganja v širokih naletih v skalovje, ki traja večno eden in vendar zmeraj znova drugi, kot izziv debelušnemu plešcu, da se zamisli nad ničnostjo svojega življenja, da se ustraši samote, da zaradi mojega pogleda nelagodno prižge cigareto, da nekaj malega zakrili z rokami, spet je poln besed in načrtov, spet bo nadlegoval družbo na obali, spet se bodo prepustili blagovzvenečim puhlostim, sladkobni omami pogretnih sanjarij, zatrtih želja, lepljivosti obljub, pokroviteljstvu nasvetov, vsemu tistemu, zaradi česar bodo imeli naslednji dan mačka, zaradi česar bodo povešali poglede, ko se bodo prihodnjič srečali, si odpuščajoče natočili sprva kozarec, potem pa še drugega, tretjega, šestega, ko bodo stekli na obalo, kričali v morje, noro, razdraženo, ko se bodo z drgetavimi kretnjami slačili in se katarzično pognali v plitvino, tam pa jih bo stresla hladnost septembrskega morja, in nadaljevali bodo samo najbolj pogumni, tisti, ki so že zdavnaj odložili verižice z vojaški-

mi obeski in številkami, ki niso več vojaki, kanonfuter, prvi val napada, prednja straža, avantgarda, ampak zgolj prezeblji človečki, malce v zadregi, kajti udi so jim nabrekli, bradavice so jim nabrekli, še preden so se potopili v slanost, še preden so jo okusili, še preden so se zasedali v svoje prste, jih na široko razprli, kakor da bodo zdaj zagrabil prihodnost, in glej, prisluhni, vreščijo, prav ta hip grabijo po prihodnosti, ta hip se je prvi pogumnež pognal v valove, v podivjani val, ki izzivalca sploh ne opazi, ampak se bo zagnal v širokem naletu v skalovje, ki ni od zmeraj, a ki ni od včeraj, niti od danes in ki iz dneva v dan zadržuje nove valove, čedalje težje, čuti, da se v sebi krha, nekje v notranjosti, da so njegove gube čedalje globlje, in če se nekega dne slučajno ozre v zrcalo, svojih potez ne bo več prepoznalo, samo še slutilo jih bo, razbolelo evociralo, sovražno pomislilo, tam so moja naslednja trupla, tisočprvo, tisočtretje, naj morje opravi z njimi, vsaj malo je čas tudi na moji strani, ha, prihaja nov val, podivjani val, mogočni val, lepi val, daj, daj, bičaj, če hočeš, a utaplaj, slišiš ta bebavi hohot, naj čim hitreje mine, preplavi njihove ustne votline, dovolj mi je tega, da zmeraj znova jadikujejo, kako prazna so njihova življenja, kako niti stopinj ne puščajo za sabo, kako, kako, kako aaaaa, in skalovje nori, v notranjosti vse bobni, in če bi prisluhnila, bi zvenelo kot približevanje vlaka, ki vztrajno puha v noč, v daljavo, iz mesta v mesto, od ene do druge končne postaje, a brez tiste dokončne, kjer bi se vlak enkrat za zmeraj ustavil in ki bi s svojo dokončnostjo spominjala na smrt, ne, ne, to je prevsakdanje, na večno ljubezen, ne, ne, nee, to je prepatetično, na Boga, ne, nee, neee, to je prezlagano, in ko tako zanikuješ vse po vrsti, vse v sebi, vse zunaj sebe, se čedalje bolj zavedaš, da boš to dokončnost, nepreklicnost, to poslednjo postajo poskušal izraziti s prispodobno – je pika na koncu stavka.

Andante

Še preden natipkaš prvo stran, drugi stavek, si že žejen, že steguješ roko proti kozarcu, v katerem je iz trenutka v trenutek vse manj vode, kakor da se pretaka v tvojo zgodbo in ne v tvoje telo, v tvoj stavek, ki je že vsaj potoček, morda pa tudi potok, in zamika te, da bi umaknil pogled s tipkovnice, da bi se prepustil sanjarjenju, blodnjam, velikim načrtom, spominom na prihodnje dni, na nenatipkane zgodbe, na nedočakane trenutke, na vse tisto, kar se ti zgošča s časom v drobno bolečino, v kepo, ki te včasih duši, včasih pa pritiska na tvoje oči, da se mu kar naberejo solze, da se verjetno počuti kot jalovec, kot skopljenec, v najboljšem primeru kot starec, ki fuka morda samo enkrat letno, počasi, osveščeno, zavedajoč se vsakega trenutka, vsakega sunka, kajti vsak je lahko poslednji, vsak je ključovalen, zagrizen ne smrti, njeni vse prisotnosti, pogoltnosti, razkrojevalnosti, požrešnosti, razprostranjenosti,

dokončnosti, ki jo je primerjal s piko, a bi jo lahko s prisposodob, ki se izmuzne avtorjevi volji, spolzi med prsti, spolzi kot kaplja znoja, izgine v silnih valovih, in potem zaman okušaš slanost morja, njegovega okusa ne razločiš več od njenega, slanosti sta postali eno, neločljivo, skratka tisto, kar je zmeraj hotel postati s svojo prozo, s svojimi zgodbami, s svojim starim pisalnim strojem, s svojo mašinc, znamke Alpina, na katero trenutno tipkaš drugi stavek Štiristavčnice, andante, morda bi pa moral biti andantino, pomisliš, tipkanje ti bi šlo hitreje od rok, otreseš bi se svoje večne teme, z lahkoto bi na njegovem koncu udaril vznesen klicaj, ki bi pribil odločnost misli, da je vse v imenu, da je nominalizem srčika sveta, da je napačna oznaka vsega kriva, in televizor, h kateremu se zmeraj znova obračaš, prisluškuješ stiskam irskega terorista, njegovim pričakovanjem, strahovom, bedi, ki se iz vrstice v vrstico, iz kadra v kader vse bolj razrašča, kar pa te seveda ne zaustavi, kajti ti si trdno odločen – o tem priča njegova resnost, strogi, v tipkovnico uperjeni pogled! – da še nocoj natipkaš stavek do konca, do črevastega, oklevajočega konca, ki bi se lahko skrival v toliko vejicah, ha, ki bodo zmeraj znova odlagale pričakovano, morda želeno, ki bodo izzivale bralčevo potrpežljivost, dobro voljo, naklonjenost in ki bodo morda odgnale mnoge mnoge bralce, ostale pa bodo samo redke slavistke, morda še kak poklicen kolega, ki ta hip prav tako udriha po tipkah, morda prav tako v mislih na svoje bralstvo, na že omenjeno skupinico slavistk, na svoje tovariše, blagohotne kritike, na stisnjenorite zavistneže, predvsem pa ves potopljen v nastajajočo zgodbo, katere del si morda tudi ti, ja, je tudi on, ki se spet spomni svojega vodilnega motivčka, vulgarne in grobe primerjave nastajajoče zgodbe s potočkom, ki narašča v potok, rečico, reko, ki preplavlja, uničuje, pleni človeška življenja, se vrinja v poezijo, slikarstvo, domišljijo, drobne, vsakdanje sanjarije malih ljudi, človečkov, vznesen seks na vznesenih valovih, na reki, ki je iz trenutka v trenutek mogočnejša, primerjal bi jo morda z novelo, kratkim romanom, dokler se ne izlije v morje, ki pa se mu ne zdi privlačna prisposoba za roman, o romanah sploh ne razmišljaš, tako kot slepi starec ne, morju si namenil drugo, drugačno vlogo, morda prizadetega opazovalca človekove majhnosti, neizživetosti, zavrtosti, ki vsake toliko izbruhne na plano kot tirada orjaških besed, kot mrzlično tipkanje nepregledne, no ja, malce nepregledne zgodbe, v katerem se morje zmeraj znova vrača, vpleta v zgodbo, kot kontrast človeku, posamezniku, prepolnemu dvomov vase, zgrbljenemu, ranljivemu, rojenemu v znamenju vprašaja in ne strelca, podgane in kar je še teh znamenj, na katera se morje požvižga, se niti za hip ne ozre, ampak samo buta, vztrajno, neutrudno, iz dneva v dan, silovito, mogočno, iz noči v noč, lepo, veličastno, iz tedna v teden, bučno, glasno, iz meseca v mesec, čarobno, božansko, iz leta v leto, nepreklicno, zmeraj znova, iz stavka v stavek, v zgodbo!

Largo

Ko poslušáš Smetanovo Ma vlast, se čedalje bolj zavedaš, s kančkom razočaranja, da je tvoja primera nastajajoče zgodbe s potočkom, z reko že stara, dovršeno izpeljana, kar te seveda slabovolji, mršči, in mika te, da bi dvignil roke od zgodbe, od tega stavčja, dobessedno, od tipkovnice, da bi potisnil pisalni stroj vstran, tja na sam rob pisalne mize, ob steno, kjer je miroval že dolge tedne, kaj tedne, mesece, preden si se predpredvčerajšnjim odločil, da natipkaš zgodbo o, in medtem ko se njegov obraz mršči, ko njegov duh razmišljajoč blodi po labirintih usodno zvenečih besed, ko se odseva v zrcalih, spopada z ostrorobimi meči, zabada v telesa lenivcev, ko se poskuša zbrati, da bi našel cefrajočo se nit, nervozno tapka po pisalni mizi, če bi kadil, bi zdaj prižgal, če bi pil, bi si zdaj natočil, če bi imel videorekorder, bi si ogledal Osem in pol, si privoščil blodnjo po starem delu mesta, počasi stopajoč skozi deževen večer, prisluškujoč deževnim kapljam, izogibajoč se lužam, oprezujoč svoj odsev v izložbah, odgovarjajoč si na neizrečena vprašanja, dokler se ne znajde na robu prometne ceste, dvigne kazalec in tako zaustavi avto, ki ga pelje naravnost k morju, k tistemu morju, ki naj bi bil prispodoba za dokončano zgodbo, kar hiperbola, zgodba kot morje, ki je zdaj pred njim, ne na njegovi dlani, o zgodbi pa ne duha ne sluha, samo morje, njegov težki vonj, magični odblesk, temni pogled, sproščujoči dotik, in ne more si kaj, da ne bi pljunil proti njemu, prvič prekratko, zakolne, da je še morje zgrešil, drugič vzdihne globlje, in ko pljune ponovno, pljune dovolj daleč, in zadovoljno izsmeji, ha, pa sem te, pasji sin, domišljavi pes, slana mlaka, ti da si, moje zgodbe pa ni, ni je na papirju, je samo v želji, v spominu, v načrtih in osnutkih, samo še korak, neprehodljiv, nepremagljiv, morda samo še neprehojen korak, ki ga bo zmogel, zato stopi naprej, stopi v morje, kakor da bi stopil na zgodbo, se počuti, ko mu morska voda zmoči teniški copat, ko čuti, kako je njegov korak težji, brez ležernosti, zato sredi koraka obstane, z levo nogo v zraku kakor kip, ujet v bel rob fotografije, v njeno gladko ploskev, čez katero zdrsi samo njegov kazalec, zmeraj znova, kakor da priklicuje minule dneve, tiste trenutke, ko je njegov oče posnel fotografijo, verjetno v Piranu, leta nazaj, neskončno v preteklosti, neskončno daleč, pa čeprav je danes spet v Piranu, spet ob morju, spet na istem mestu, toda vse je drugače, spremenjeno, morje ni dvakrat isto, nič ni isto, si reče, tiste zgodbe je že zdavnaj konec, tudi če spusti levo nogo, zgodbe ne bo nadaljeval, ne ujel njenega duha, samo še bolj se bo zmočil, še slabše se bo počutil, zato ponovi na glas, da se kar zdrzne, ko po nekaj dnevih znova zasliši svoj glas, ja, tiste zgodbe je že zdavnaj konec, pred njim pa je nova, še ne dokončana zgodba o junaku, ki v trenutku krize približi do morja, kjer sreča družbo štiridesetletnikov, ki ga z zanimanjem sprejmejo medse, še zlasti, ko zvejo, da je slaven pisatelj, ki piše tudi o njih, o štiridesetletnikih, o njihovih stiskah in težavah, o iskanjih in

blodnjah, zagatah in težavicah, da prav te dneve dokončuje zgodbo tudi o svojih naporih, da bi dokončal zgodbo po celi večnosti, zgodbo o nastajanju zgodbe, zgodbo o, ooo, njegov obraz se napihne, zaokroži, obkroža ga družba, kar dobro se počuti ob zvonkem smehu zagorelih žensk in steklenici ta črnega, ki kroži okrog ognja, iz roke v roko, da kar malce nevoljno opazuješ, kako se čedalje bolj napija, kako se mu čedalje bolj zapleta, kako se ponavlja, mar ni ponavljanje, večno vračanje istega, usoda, obsesija, prekletstvo, poteza, ki se vleče iz vrstice, iz zgodbe v zgodbo, tudi v nenapisane, nedokončane, razdrobljene, razpršene, pozabljene in zavržene, popljuvane in nepretipkane, ponavljanje, vračanje, obnavljanje, vračanje, vračanje, mar je to res usoda, obsesija, prekletstvo, brazgotina na obrazu, brazgotina, vrisana v načrt mesteca, v načrt Ljubljane, Texas, Maribora, Texas, Skrada, Texas, pisalne mize, Texas, pokrajine drobnih odtrganosti, sladkih bolečin, zgoščenih spominov, obledelih podob, prelivajočih stihov, modnih sintagem, izrabljenih skovank, mar je ponavljanje, vračanje, zmeraj znova, usoda, prekletstvo, boj zoper dvom, pozabo, morda oklevanje, čakanje na trenutek, ko boš spustil – ponovno, vnovič – levo stopalo v isto morje, na isto mesto, morda?

Grave

Zgodbe je konec, pravkar jo je prebral, glas mu je ta hip zamrl, spet ga preglasijo morski valovi, spet opazi porjavele obraze, njihove bolj ali manj bele zobe, njihove gube, ki ga spominjajo na – ooo, ne, že spet! – na blodnjak njegovih mest, prisluhne njihovim prikimavanjem, odobravanju, muzanju, vsemu tistemu, kar naj bi pomenilo, da so ob zgodbi uživali, da se niso dolgočasili, mučili, trpeli, ga poslušali zgolj iz vljudnosti, ker tako zapoveduje sterilen bonton, vsrajčene navade, prepuščanje času, dogodkom, njihovim nadomestkom, vsemu tistemu, kar zapolnjuje njihova žitja, kar se vrinja v tok zgodbe kot obris človeške usode, zametek zgodbe, zapis njenega nastajanja, avtorjev dnevnik, opis ustvarjalnih stisk in zagat, notranje nemoči, vztrajne borbe s stavkom, vse to jih navdušuje, zato so ga poslušali otrpli, nepremični, spoštljivo, morda malce prestrašeno, kajti ta redkobradec jim bere vse tisto, kar sicer leži v globinah, na dnu kozarcev, v poznih, popolnočnih urah, ko jih tovrstne besede, izpovedi samo dodatno utrujajo, ko jim prisluhnejo samo, če so tuje, ne njihove, tokrat pa so jih slišali kot svoje lastne, mladeniča zaradi tega sploh niso mogli zasovražiti, prej nasprotno, počutili so se razgaljene, pa hvaležne, prijetno zmedene, končno so slišali tisto, kar so zmeraj znova želeli spregovoriti, priznati, pa je bilo toliko lažje prežvekovati druge, tuje zgodbe, pripovedi, ki so imele druge, tuje, njim samo površno znane junake, tujce, zgube, poražence, loserje, ves arzenal, vso paleto zlomljenih eksistenc, ki je širša od lite-

rarne, filmske, gledališke skupaj, pa kljub svoji veličini manjša od njihovih zgodbic, banalnih vsakdanov, ki jih je ta neznanec tako spretno povzel v kratko zgodbo, da mu zdaj iz hvaležnosti navdušeno ploskajo, občudujejo prikimavajo, pritrdilno mežikajo, iztegujejo palce, da bi morda tudi oni zaustavili svoj avto, s katerim bi se popeljali na obalo morja, nekega drugega, kjer bi svojo zgodbo povedali kot tujo, kjer bi jim neznanci prisluhnili, jim naklonili vsaj razumevajoč nasmešek, jih povabili v krog, se fotografirali z njim, ga povabili na dom, kjer bi ob prelistavanju družinskega albuma nepreklicno pozabil, da je vse samo obmorska sanja, zamišljenost, v najboljšem primeru zgodba, neizrečena želja, zato počasi kot njegove ženske in frendi povesi palec, skoraj bi ga obrnil navzdol, kakor da bi želel obsoditi prišleka, neznanca, zgodbarja, pa mu to nenadna domislica prepreči, odsev zahajajočega sonca prepove, malce patetično – prepove, da bi pomislil, kako je celotna podoba, zgodba samo plod njegove domišljije, da ni prihodnosti, v kateri bi nastopal kot bohemski zgodbar, da ni sedanosti, v kateri bi srečal golobradega, ne, redkobradega študenta, da ni preteklosti, v katero naj bi odlagal dogodke, ljudi, želje, da je samo mrak, ki se polasča pripovedovalčevega telesa, da je samo minevanje ur, mogoče dnevov, da je v steklenici čedalje manj vina, okrog plamena je čedalje manj zbranih, besede zamirajo v ustih, morski valovi se razpršujejo ob skalah, dim vse manj in manj peče v oči, podplati so vse bolj neobčutljivi, kakor da kamenčki izgubljajo vso ostrino, veke se počasi spuščajo, potovanje dolgega dneva v noč se bliža svojemu koncu, skale izgubljajo svojo težo, čedalje težje bi jih uporabil kot metaforo za težko življenje, večno breme, težko sranje, podobe izgubljajo svoje obrise, njihove konture se spreminjajo, prevzemajo obliko nečesa znanega, domačega, prepoznavnega, nečesa, kar ti vzbuja občutek varnosti, topline, udobja, uživanja, predanosti; vse to preplavljanje izraziš s pljunkom naravnost v morje, z lahkotnim, nonšalantnim pljunkom, ki počasi drsi po naglo jenjajoči podobni, podoba tone v globino, pljunek drsi navzdol, koščki podobe pršijo na vse strani, pljunek drsi čedalje počasneje, vse manjši, podoba je čedalje bolj blede, ti pa še kar oklevaš, puščaš, da se razblini moja podoba, do katere ti ni, ni ti do pljunka, kakor da boš zmeraj znova pljuval, z nasmeškom, z navdušenjem, in ni ti niti malo do podobe, kakor da boš kar tako prestopil v novo, še neopisano, neubesedeno, tisto, ki je nekje pred nami, na doseg roke, pa vendar v neskončnosti, v podobo, ki še kar traja in traja, brez konca...